

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ในบทนี้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยข้อมูล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา มหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพที่มีต่อ ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนะต่อปัญหาการดำเนินงาน ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 ถึงปีการศึกษา 2543 จำนวน 199 โรงเรียน จำนวน 398 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคามที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 ถึงปีการศึกษา 2543 จำนวน 132 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 132 คน ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 132 คน ซึ่งได้มา โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหา การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากผู้ว่าการการประถมศึกษาจังหวัดถึงหัวหน้าการประถมศึกษาทุกอำเภอ และขอหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากการประถมศึกษาทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอ ถึงผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกโรงเรียน และขอให้ส่งแบบสอบถามกลับคืนที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ตามสายงานบังคับบัญชา โดยประสานงานกับศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบงานวิจัยของแต่ละอำเภอ/กิ่งอำเภอ ให้เป็นผู้เก็บรวบรวมแบบสอบถาม กำหนดวันมาขอรับคืนและผู้วิจัยมาขอรับคืนด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 264 ฉบับได้รับคืน จำนวน 264 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 132 ฉบับ และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 132 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วจัดหมวดหมู่คัดแยกเป็นแบบสอบถามของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ ตรวจสอบความตามเกณฑ์

4.2 วิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยหาความถี่และค่าร้อยละ

4.4 วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์โดยรวม รายด้าน และรายข้อ

4.5 เปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ ที่มีต่อปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมและรายด้าน ใช้ t-test กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window 9.5 วิเคราะห์ค่าทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1.1 ด้านนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยกำหนดนโยบายด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียนมากที่สุด ส่วนที่ได้กำหนดนโยบายน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ผู้ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ได้แก่ ครู – อาจารย์ทั้งหมดในโรงเรียนมากที่สุดผู้ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนน้อยที่สุดคือ ผู้ปกครองนักเรียน

1.2 ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยผู้บริหาร มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการจัดให้มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอมากที่สุด ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการ

น้อยที่สุด ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นตรงกัน ได้แก่ การจัดให้มีที่ระบายน้ำที่ใช้การได้ดีไม่มีน้ำขัง หรือมีการบำบัดน้ำเสียอย่างเหมาะสม และสิ่งรบกวนจากภายนอกและภายในที่มีผลต่อสุขภาพ เช่น กลิ่น เสียง ฝุ่นละออง หรือเหตุรำคาญอื่น ได้รับการแก้ไข

1.3 ด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน โดยได้ดำเนินการตรวจสุขภาพห้องและพื้นอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มากที่สุดส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ

1.4 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด ส่วนที่น้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนและตัวแทนชุมชน การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้บริหาร มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานโดยจัดทำแผนงาน/โครงการแก้ปัญหาและพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนประจำปีการศึกษา มากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การกำหนดบทบาทภารกิจ และขั้นตอนในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจน ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานโดยมีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน /โครงการ มากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดทำแผนงาน/โครงการแก้ปัญหาและพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน

ส่วนการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะเรื่องสุขภาพ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนได้ส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษาและดูงาน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดให้ครูอนามัยโรงเรียน หรือครูแนะแนวได้รับการพัฒนาเทคนิคการให้คำปรึกษา

1.5 ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม โดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก เพื่อต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ผู้บริหาร มีความเห็นว่า ได้แก่การจัดให้มีชุมนุมและชมรมต่าง ๆ ให้นักเรียนสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามความสนใจ และความสามารถ ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า ได้แก่การแต่งตั้งคณะกรรมการให้บริการปรึกษาแนะแนวด้านสุขภาพ เศรษฐกิจสังคมและปัญหา ด้านการเรียนแก่นักเรียนและผู้ปกครอง

1.6 ด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน โดยการจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ตามฤดูกาล และจัดกิจกรรมรณรงค์ร่วมกับชุมชน ตามเทศกาลต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของพื้นที่ เช่น โรคนกหวีด ไข้เลือดออก และไข้มาลาเรีย เป็นต้น มากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ผู้บริหาร มีความเห็นว่า ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรม สื่อ และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า ได้แก่การแต่งตั้งคณะกรรมการให้บริการปรึกษาแนะแนวด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาด้านการเรียนแก่นักเรียนและผู้ปกครอง

1.7 ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยมีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ด้านสุขภาพมากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ผู้บริหาร มีความเห็นว่า ได้แก่การจัดตั้งชมรมครูและผู้ปกครองนักเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า ได้แก่แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยให้ชุมชนเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ

1.8 ด้านโภชนาการและสุขภาพโภชนาการ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านโภชนาการ และสุขภาพโภชนาการ โดยมีการสำรวจข้อมูลนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันมากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ผู้บริหาร มีความเห็นว่า ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพน้ำดื่ม โดยชุดทดสอบและมีการปรับแก้ถ้าไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า ได้แก่ การแต่งตั้งมอบหมายผู้รับผิดชอบโภชนาการและสุขภาพโภชนาการ

1.9 ด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ผู้บริหาร ได้แก่ความเห็นว่ามีการจัดแข่งขันกีฬาภายในทุกปี และส่งนักเรียนหรือบุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมแข่งขันกีฬาในระดับต่าง ๆ มากที่สุด ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า ได้แก่การส่งเสริมให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาและนันทนาการมากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า การจัดทำแผนงาน/โครงการการออกกำลังกาย การกีฬา และนันทนาการ

1.10 ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน โดยมีการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนดูแลสุขภาพตนเอง เช่น การชั่งน้ำหนัก

วัดส่วนสูง เฝ้าระวังภาวะโภชนาการเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูง และอายุของตนเอง มากที่สุด ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ผู้บริหาร มีความเห็นว่า ได้แก่การจัดให้มีสมุดบันทึกสุขภาพของตนเองของบุคลากรทุกคน ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า ได้แก่ การส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้รับการตรวจสุขภาพทุกปี

2. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ ในแต่ละด้านผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีทัศนะต่อปัญหาด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ยกเว้น โรงเรียนกำหนดนโยบายไว้สูงหรือกว้างเกินไป ผู้บริหาร มีความเห็นว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน

2.3 ด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น เครื่องมือตรวจสุขภาพนักเรียน เช่น เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดส่วนสูงไม่เพียงพอ และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการให้บริการสุขภาพนักเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2.4 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า งบประมาณในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพไม่เพียงพอ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรที่จบทางด้าน การแนะแนวและบริการให้คำปรึกษาโดยตรง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.6 ด้านการให้สุศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม

สุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น งบประมาณเกี่ยวกับการให้สุขศึกษาไม่เพียงพอ ผู้บริหารมีความเห็นว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.7 ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น โรงเรียนขาดงบประมาณด้านบริการสาธารณสุขในท้องถิ่น และการบริการสาธารณสุขในท้องถิ่นไม่เพียงพอ ผู้บริหารมีความเห็นว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.8 ด้านโภชนาการและสุขภาพโภชนาการ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

2.9 ด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้น วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และนันทนาการไม่เพียงพอ และโรงเรียนขาดบุคลากรด้านการกีฬาโดยตรง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.10 ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้น การขอความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการตรวจสุขภาพประจำปี มีความยุ่งยากล่าช้า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

3. เปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ ที่มีต่อปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนโยบายของโรงเรียน และด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม อภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีทัศนะต่อการดำเนินงานด้านนโยบายของโรงเรียนสอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่าการกำหนดนโยบายด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียนมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณี พันมา (2540 : 139-150) ที่พบว่า การกำหนดนโยบายขององค์กรครอบคลุมเกี่ยวกับสุขภาพเน้นเรื่องการบริการสุขภาพอนามัยมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า การให้บริการอนามัยโรงเรียนเป็นการให้บริการพื้นฐานแก่นักเรียน ที่จะช่วยส่งเสริมคนให้มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดสุขภาพกับการศึกษาของกรมอนามัย (2542 : 4) ที่กล่าวว่า การที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยศักยภาพของคนในชาติที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก การพัฒนาสุขภาพควบคู่ไปกับการศึกษา จึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ แข็งแรง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา สอดคล้องกับขอบข่ายงานกิจการนักเรียนในกิจกรรมบริหารงานส่งเสริมประสิทธิภาพนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 64-65) ซึ่งได้กำหนดกิจกรรมที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนของนักเรียนให้เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การบริการด้านสุขภาพ การบริการอาหารกลางวัน การบริการแนะแนว การบริการนักเรียนขาดแคลนและทุนการศึกษา ซึ่งบริการดังกล่าวข้างต้นจะเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสในการศึกษา และพัฒนาตนเองเท่าเทียมกัน

ส่วนด้านที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความถนัดด้านการแนะแนว หรือจบด้านการแนะแนวโดยตรง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยูเพ็ญ ศรีพงษ์ (2537 : 156) ที่พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานแนะแนวของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกที่มีความถี่สูงสุด คือ ขาดบุคลากรที่จบการศึกษาด้านแนะแนวโดยตรง ครูแนะแนวมีความรู้หรือประสบการณ์น้อย ซึ่งในการให้คำปรึกษาหรือแนะแนวจะต้องอาศัยครูแนะแนวที่มีประสบการณ์ และมีความเข้าใจการแนะแนวเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การแนะแนวประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพล วงศ์นันทา (2535 : 162) ที่พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการแนะแนว คือ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรวิชาชีพ ขาดบุคลากรที่มีความถนัดด้านวิชาแนะแนว

ผู้กำหนดนโยบาย พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีทัศนะตรงกันว่า ผู้กำหนดนโยบาย คือ ครู-อาจารย์ทั้งหมดในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะว่า การดำเนินงานใดก็ตามจะประสบความสำเร็จได้ต้องให้ทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักในการบริหารโรงเรียนการประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 6) ที่กล่าวว่า

การบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารและครูผู้ได้รับมอบหมายจะต้องปฏิบัติงานร่วมกัน

1.2 ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหาร มีทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยมีความเห็นว่าโรงเรียนได้ดำเนินการจัดให้มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอตลอดปี ทั้งนี้เพราะว่าผู้บริหารเห็นความสำคัญของการจัดให้มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด และเพียงพอ ซึ่งน้ำเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่จะส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ปราศจากโรคภัย และทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรีชา กิจวัฒน์ชัย และคณะ (2539 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน มีการจัดน้ำดื่มน้ำใช้ให้มีปริมาณเพียงพอ มีภาชนะกักเก็บน้ำดื่มถูกสุขลักษณะ ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำดื่มของโรงเรียนโดยการตรวจเชื้อ ว. 110 พบว่า สะอาดร้อยละ 55.56 ไม่สะอาดร้อยละ 44.44 และสอดคล้องกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะตามหลักการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 4) ซึ่งกำหนดให้จัดหา น้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอสำหรับนักเรียน **มหาสารคาม**

ส่วนครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมากที่สุด เพราะครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมปฏิบัติจริงและใกล้ชิดกับนักเรียนมากกว่าคนอื่น จึงจำเป็นต้องสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนในการปฏิบัติงาน และแก้ปัญหาอันอาจเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักในการบริหารโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 6-7) ที่กล่าวถึงกระบวนการบริหารซึ่งมีอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล ขั้นตอนที่มีความสำคัญอันดับแรก คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน

1.3 ด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน ผู้บริหาร มีทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน โดยมีความเห็นว่า โรงเรียนมีการตรวจสุขภาพเหงือกและฟันอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า ปากและฟันเป็นอวัยวะสำคัญในการรับประทานอาหาร และเป็นอวัยวะที่จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นทางเดียวที่ร่างกายจะได้รับสารอาหารที่ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตและแข็งแรง หากสุขภาพปากและฟันไม่ดีจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย นอกจากนี้ยังเป็นบ่อเกิดของโรคต่างๆ การดูแลสุขภาพปากและฟันอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันปัญหาโรคเหงือกและฟัน ซึ่งพบว่า ยังคงเป็นปัญหาอยู่มากในเด็กระดับวัยเรียน

สอดคล้องกับผลการวิจัยของเนลสัน และคณะ (1981 : 115-124) ที่พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ในโรงเรียนรัฐบาลจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุระหว่าง 7-14 ปี มีฟันผุ ถึงร้อยละ 69.9 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีชา กิจวัฒน์ชัย และคณะ (2539 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัญหาด้านสภาวะสุขภาพนักเรียน โรคที่พบมาก 2 อันดับแรก คือ ฟันที่มีหินปูน ร้อยละ 52.56 ฟันผุ ร้อยละ 48.37 เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ สุรฤทธิ์ ฤทธามาตย์ (2536 : 52-54) ที่พบว่า เด็กในวัยเรียน เป็นโรคฟันผุ ถึงร้อยละ 58.5 และฟันมีหินปูนร้อยละ 36.6 ดังนั้น ผู้บริหาร ครูทุกคนในโรงเรียน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะต้องให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพปากและฟันของเด็กวัยเรียนให้อยู่ในสภาพปกติ และชี้แจงให้เด็กวัยเรียนสามารถดูแลรักษาสุขภาพปากและฟันของตนเองได้

ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีความเห็นว่า มีการตรวจสอบสายตานักเรียนด้วย E-Chart ปีละ 1 ครั้ง โดยผู้นำนักเรียนหรือครู มากที่สุด ทั้งนี้ เพราะที่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้รับการอบรมทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน จนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานที่ไม่ยากได้ นอกจากนี้ ยังได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และจัดอันดับคุณภาพของโรงเรียน จึงทำให้โรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพทุกด้านขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ชีรวรรณ ธิมากุล (2529 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า โรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารไม่มีการตรวจวัดสายตาของนักเรียน และผลการวิจัยของ กาญจนา บุญมี (2527 : 150-185) ที่พบว่า โรงเรียน ร้อยละ 56.73 ยังไม่เคยมีการตรวจสายตา ส่วนที่ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนไม่มีหน้าที่โดยตรง การตรวจจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่เชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นผู้ตรวจอุจจาระเพื่อหาไข่พยาธิ และจะต้องมีเครื่องมือสำหรับตรวจด้านนี้โดยตรง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ แสงดาว อินตา (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน คือ โรงเรียนเกือบทุกโรงขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ครูอนามัยโดยตรง

1.4 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน สอดคล้องกันโดยมีความเห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วยครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพนั้น เป็นงานที่กว้าง การปฏิบัติจะต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบงาน ครูผู้ได้รับมอบหมายงานด้านสุขภาพเพียงคนเดียวไม่อาจจะปฏิบัติงานได้ครอบคลุมและทั่วถึง โดยเฉพาะหากเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีนักเรียนมีจำนวนมาก และบุคลากรด้านสุขภาพอนามัยไม่เพียงพอ ดังนั้น การดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการจึงมีความจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (กรมอนามัย. 2542 : 8-9) ที่กล่าวว่า การสร้างโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนานโยบายระเบียบโครงสร้าง ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพในทุกเรื่องที่โรงเรียนและชุมชนดำเนินการและยังหมายถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและทำความตกลงกันในเป้าหมายต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับคุณลักษณะสำคัญของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 5. 2543 : 41) ที่กล่าวว่า การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา สาธารณสุข ครู สหภาพครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพร่วมกัน และยังสอดคล้องกับข้อตกลงร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติว่าเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม และประสานการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน

ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความเห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะว่าการที่ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ ในโรงเรียนจะเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินงานได้สอดคล้องกับความต้องการ สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดและเป็นการเตรียมป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้นอีก ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพมีความราบรื่น และเกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรณี พันมา (2540 : 132-139) ที่พบว่า โรงเรียนมีการเตรียมการก่อนวางแผนงานอนามัย โดยวิธีศึกษาสภาพปัญหาเดิม มีการประเมินสภาพความต้องการใหม่ และจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนในการนำไปปฏิบัติ จัดให้มีโครงการรองรับแผนงานอนามัยโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของศักดิ์ชัย บรรณสาร (2535 : 190) ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ส่วนใหญ่จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งการวางแผนงานที่ดีทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของงานหรือแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันเวลา การวางแผนจึงเป็นการกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน หากมีข้อมูลที่ดีแล้วจะทำให้การวางแผนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

1.5 ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนคติต่อการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม สอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่า มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกเพื่อต่อต้านยาเสพติด และอบายมุขอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า ปัญหายาเสพติดมีความรุนแรงและแพร่หลายขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นอย่างมาก หากมีปัญหายาเสพติดแล้วจะเป็นสาเหตุของปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาการขาดเรียน ปัญหา

การลักขโมย ปัญหาครอบครัว ปัญหาทางเพศ และอาจรุนแรงจนถึงปัญหาอาชญากรรม การจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกเพื่อต่อต้านยาเสพติด เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนักถึงโทษ และพิษภัยของยาเสพติด สามารถหลีกเลี่ยง หรือป้องกันตนเองจากยาเสพติดได้ และเป็นการสื่อความคิดจากนักเรียนไปสู่ครอบครัว และชุมชนอื่นทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้านนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ว่า (ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 5. 2542 : 31-45) ให้โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยจากอบายมุข และสารเสพติด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของเบอร์สตรอม บี และคณะ. (1995 : 39-46) ที่พบว่าสถานศึกษาทั้งหมดมีงานสุขศึกษาบรรจุไว้ในแผนดำเนินการ ร้อยละ 39 เรื่องสำคัญที่ทำการสอน ได้แก่ สิ่งมีนเมา การใช้ยาผิด การสูบบุหรี่ และการออกกำลังกาย

ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดให้มีชุมนุมและชมรมต่าง ๆ ให้นักเรียนสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามความสนใจและความสามารถ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบความสนใจความถนัด และความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลวดี สุวรรณนิตย์ (2538 : 179) ที่พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชุมนุมวิชาการ กลุ่มสนใจ โดยแต่งตั้งให้ครูเป็นที่ปรึกษาชุมนุม และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ แต่ในโรงเรียนประถมศึกษาไม่มีการจัดตั้งชุมนุม ชมรมเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะขาดบุคลากรในสาขาต่าง ๆ โดยตรง และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ครูมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาดำเนินงานชุมนุม ชมรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี สุวรรณนิตย์ (2538 : 184) ที่พบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ คือ ขาดบุคลากรวัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินงาน

1.6 ด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนคติต่อการให้สุขศึกษาในโรงเรียนสอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่า มีการดำเนินการจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ตามฤดูกาล และจัดกิจกรรมรณรงค์ร่วมกับชุมชนตามเทศกาลต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ เช่น โรคเอดส์ ไข้เลือดออก และไข้มาลาเรีย เป็นต้น มากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จนั้น ควรจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจุบัน และเป็นการเรียนการสอนที่จัดให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริง จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 146) ที่พบว่า ด้านสอนสุขศึกษา โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีความหลากหลาย นอกจากนั้นยังส่งเสริมการสอนโดยการปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับสุขนิสัยที่ถูกต้อง สามารถนำไปปฏิบัติที่บ้านได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกัลยา บัญญัติ (2535 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ด้านการส่งเสริมสุขศึกษา โรงเรียนให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นผู้ดำเนินการแนะแนวสุขภาพแก่นักเรียน และจัดนิทรรศการ

พร้อมทั้งเชิญผู้มีความรู้ และประสบการณ์มาบรรยายให้นักเรียนฟัง ปีละ 1 ครั้ง

ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรม สื่อ และกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์และสื่อสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และขาดงบประมาณในการดำเนินงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ แสงดาว อินตา (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยเบื้องต้นของ โครงการอนามัยโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียน ขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ครูอนามัยโรงเรียนโดยตรง โรงเรียนขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อในการให้ความรู้ด้านสุขศึกษา งบประมาณสนับสนุน โครงการอนามัยมีน้อย ส่วนด้านกระบวนการดำเนินงาน ครูอนามัยต้องปฏิบัติหน้าที่หลายอย่าง ทำให้ปฏิบัติงานด้านอนามัยไม่เต็มที่ จึงทำให้การพัฒนานวัตกรรม สื่อ และกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการในระดับน้อย

1.7 ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบ งานส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนะต่อด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่ามีผลกระทบข่าวสารความรู้ด้านสุขภาพ มากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้รับการอบรมให้ความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการให้ข่าวสารความรู้ ด้านสุขภาพแก่ชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านสุขภาพอนามัยให้สามารถ ดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัวได้ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่าง โรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับหลักการดำเนินงาน อนามัยโรงเรียนของสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและ โรงเรียนที่ให้หลักการว่าความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นกระบวนการสองทางในอันที่ จะสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กเพื่อมุ่งให้ผู้ปกครอง ตระหนักถึงความสำคัญ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพรับรู้ปัญหาและร่วม กันแก้ไข โดยมีครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ประสานงานให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บ้านและโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 144) ที่พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนได้ดำเนินการวางแผนเกี่ยวกับ โรงเรียนกับชุมชน โดยจัดรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน เพื่อนำมาจัดทำแผนปฏิบัติการในรูปโครงการออกเยี่ยมบ้านโครงการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับสุขภาพ โครงการ ขอบรับการสนับสนุนหรือให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เช่น สาธารณสุขอำเภอ หรือสาธารณสุขจังหวัด เพื่อให้บริการด้านสุขภาพ

ส่วนด้านที่ดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดตั้งชมรมครูและผู้ปกครองนักเรียนและ การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยให้ชุมชนเข้ามาร่วมเป็นกรรมการ ทั้งนี้เพราะว่า

ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน มีภารกิจอีกมาก ในการประกอบอาชีพ และหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว และในบางครั้งการวางแผนของโรงเรียนก็มีความคลาดเคลื่อนในเรื่องเวลา ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 145) ที่พบว่า การปฏิบัติการ บางครั้งมีความคลาดเคลื่อน หรือไม่ได้ปฏิบัติตามแผนเพราะเวลาไม่อำนวย และงบประมาณจำกัด ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนละเลยหรือไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

1.8 ด้านโภชนาการและสุขภาพอาหาร ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านโภชนาการและสุขภาพอาหาร สอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่า มีการสำรวจข้อมูลนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าอาหารเป็นปัจจัยสำคัญในการเจริญเติบโตของร่างกาย และการมีชีวิตอยู่ หากร่างกายได้รับอาหารที่มีประโยชน์ และมีคุณค่า จะทำให้ร่างกายแข็งแรง มีพลังงานมีที่สมบูรณ์ส่งผลให้การเรียนการทำงานมีประสิทธิภาพ การสำรวจข้อมูลนักเรียนขาดแคลนอาหารกลางวันทำให้ทราบข้อมูลความขาดแคลน และทราบภาวะโภชนาการของนักเรียน เพื่อจะได้เสนอของบประมาณสนับสนุนอาหารกลางวันให้เพียงพอต่อนักเรียน นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จะใช้ในการวางแผนแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิลาศ จันทรัตน์ (2524 : 46-51) ที่พบว่า ผลการศึกษาสภาพการบริการสุขภาพในโรงเรียนของโรงเรียนที่อยู่ในเขตสุขภาพ มีการจัดบริการอาหารกลางวัน ร้อยละ 90.0 และที่จัดได้ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำมีร้อยละ 50.0 ส่วนโรงเรียนนอกเขตสุขภาพ มีการจัดบริการอาหารกลางวัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลวดี สุวรรณนิตย์ (2538 : 175-185) ที่พบว่า การบริการนักเรียนขาดแคลน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน ระบุว่า มีการสำรวจข้อมูลนักเรียนที่ขาดแคลน เพื่อให้ได้รับบริการด้านเครื่องเขียน แบบเรียน เสื้อผ้า และอาหารกลางวัน โรงเรียนควรมีการติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือมีการพัฒนาขึ้นหรือไม่ ส่วนที่ได้ดำเนินการน้อย ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพน้ำดื่มโดยชุดทดสอบ และมีการปรับแก้ ถ้าไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ ทั้งนี้เพราะว่า การตรวจสอบคุณภาพน้ำดื่ม น้ำนั้น ผู้ทดสอบจะต้องมีความรู้ความสามารถจึงจะทำการทดสอบได้อีกประการหนึ่ง โรงเรียนก็ไม่มีเครื่องมือสำหรับทดสอบคุณภาพน้ำดื่ม และโรงเรียนขาดบุคลากรด้านนี้โดยตรง

1.9 ด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบ มีทัศนคติต่อการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ สอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่า มีการดำเนินการส่งเสริมให้นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬา และนันทนาการ ทุกวันตามความเหมาะสม มีการจัดแข่งขันกีฬาภายในทุกปี และส่งนักเรียนหรือบุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมแข่งขันกีฬาในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้ เพราะ ว่า โรงเรียนตระหนักว่าการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และนันทนาการ มีความสำคัญและจำเป็นต่อพัฒนาการของนักเรียน

ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เดิบโตเป็นคนเก่ง คนดี และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเน้นการพัฒนาคน ที่ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาไว้ว่า “เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ให้มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 9) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของกุลวดี สุวรรณนิษฐ์ (2538 : 179) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมกีฬาโดยจัดกิจกรรมกีฬาร่วมกับกลุ่มโรงเรียน และสอดคล้องผลการวิจัยของสุกัลยา บัญญัติ (2535 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ด้านการส่งเสริมสุขภาพศึกษาโรงเรียนส่งเสริมด้านนันทนาการ ภายในโรงเรียน โดยจัดให้มีรมไม้ให้นักเรียนนั่งเล่น และมีสนามเด็กเล่น

1.10 ด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนคติต่อการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน สอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนดูแลสุขภาพตนเอง เช่น การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง เฝ้าระวังภาวะโภชนาการเปรียบเทียบกับน้ำหนักส่วนสูง และอายุของตนเอง และส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้รับการตรวจสุขภาพทุกปี ทั้งนี้เพราะว่า การดูแล เอาใจใส่ต่อสุขภาพของตนเอง เป็นการป้องกันปัญหาโรคร้ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพแก่ตนเองได้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ นอกจากนี้ ยังลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ลดจำนวนวันลา วันป่วยของผู้ปฏิบัติงาน ลดอัตราการป่วยและตายจากโรคที่สามารถป้องกันได้ เพิ่มโอกาสในการทำงาน การมีรายได้ตลอดจนการมีชีวิตที่ยาวนาน และยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน และชุมชนด้วย สอดคล้องกับแนวคิดสุขภาพกับการศึกษาของกรมอนามัย (2542 : 5-6) ที่กล่าวว่า ในอดีตคนส่วนมากเจ็บป่วยและตายด้วยโรคติดเชื้อหรือโรคติดต่อที่มีสาเหตุจากเชื้อโรค เช่น วัณโรค บิด อหิวาต์ ไทยฟอยด์ ไข้ทรพิษ และโรคพยาธิ เป็นต้น แต่ปัจจุบันคนส่วนมากเปลี่ยนมาเจ็บป่วยและตายด้วยโรคไข้เชื้อ หรือโรคไม่ติดต่อ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคมะเร็ง เป็นต้น การดูแลเอาใจใส่ต่อสุขภาพของตนเองให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงจึงมีความสำคัญจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนให้มีขึ้น

2. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับ

น้อย ทั้งนี้เพราะว่า โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นโครงการใหม่ที่เริ่มดำเนินการปี 2541 เป็นต้นมา โรงเรียนเข้าร่วมโครงการยังไม่ครอบคลุมในพื้นที่ (กรมอนามัย, 2542 : 9) ทำให้บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจน การดำเนินงานเป็นแบบลองผิดลองถูก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงศ์นุช มิควาพ (2544 : 85) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านบริบท นโยบายและกิจกรรมไม่ชัดเจน และไม่เน้นโรงเรียนเป็นหลัก ด้านปัจจัยนำเข้าขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ โครงการชัดเจน ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า ควรจัดให้มีการประชุมและหารูปแบบการชี้แจงให้ผู้บริหารและระดับปฏิบัติเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบมากกว่านี้ และโครงการควรบรรจุอยู่ในแผนของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน

เมื่อพิจารณารายด้านและรายชื่อ แยกอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ด้านนโยบายของโรงเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ยกเว้น โรงเรียนกำหนดนโยบายไว้สูงหรือกว้างเกินไป มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีขอบข่ายงานที่กว้าง และเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น จึงทำให้การปฏิบัติงาน ไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรณี พันมา (2540 : 139-150) ที่พบว่า การกำหนดนโยบายของโรงเรียนเน้นเรื่องการบริการสุขภาพมากกว่าเรื่องอื่น นอกจากนี้ยังพบว่าบางส่วนของแผนที่วางไว้ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 141-145) ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ บางครั้งคลาดเคลื่อนหรือไม่ได้ปฏิบัติตามแผน เพราะเวลาไม่อำนวย และงบประมาณจำกัด ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนละเลยหรือไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

2.2 ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ข้อที่มีความเข้มของปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ ได้แก่ อาคารสถานที่ในการจัดบริการสุขภาพไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนประกอบโรงเรียนจะได้รับจัดสรรเฉพาะในส่วนที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น ซึ่งบางครั้งไม่เพียงพอเป็นเรื่องที่โรงเรียนต้องขวนขวายหามาให้บริการแก่นักเรียนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัลยา บัญญัติ (2535 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สภาพห้องพยาบาลโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง เป็นห้องแยกอิสระ แต่โรงเรียนขนาดเล็กใช้มุมหนึ่งของห้องพักรู สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

แสงดาว อินตา (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ขาดปัจจัยเบื้องต้นของโครงการอนามัย โรงเรียนเกือบทุกโรง
ขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ครูอนามัยโดยตรง โรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ และสื่อในการให้
ความรู้ทางด้านสุขศึกษา งบประมาณสนับสนุนโครงการอนามัยโรงเรียนมีน้อย และยังคงคล้อย
กับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 141-146) ที่พบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม
ในโรงเรียนขาดงบประมาณในการตกแต่งอาคารสถานที่

2.3 ด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีความเข้มของปัญหา
มากกว่าข้ออื่น ได้แก่ แบบฟอร์มในการบันทึกข้อมูลมีเป็นจำนวนมาก และซ้ำซ้อนเกิดความยุ่งยาก
ในการบันทึกและจัดเก็บข้อมูล ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนประถมศึกษาไม่มีการงานรับผิดชอบมาก
บุคลากรไม่เพียงพอ ไม่มีครูที่จบด้านสุขภาพอนามัยโดยตรง ครูจะต้องปฏิบัติงานการสอน
ซึ่งเป็นงานหลักในขณะเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายด้วย ทำให้
การจัดทำเอกสารต่าง ๆ มีความล่าช้า ไม่เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ
แสงดาว อินตา (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า กระบวนการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ครูอนามัยต้อง
ปฏิบัติหน้าที่หลายอย่างทำให้การปฏิบัติงานด้านอนามัยไม่เต็มที่ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ
สุกัลยา บัญญัติ (2535 : 72) ที่พบว่า การตรวจสอบสภาพนักเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหา
อยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนมาก ยกเว้นปัญหาในการจัดบัตรบันทึกสุขภาพให้เป็นระเบียบและ
สะดวกแก่การค้นคว้า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในด้าน
ทรัพยากรการบริหารมากกว่า ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ วิธีการจัดการ และเวลา จึงทำให้
การดำเนินงาน มีความสะดวก รวดเร็ว และมีปัญหาน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

2.4 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ งบประมาณในการดำเนินงาน
โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไม่เพียงพอ ทั้งนี้ เพราะโครงการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
เป็นโครงการใหม่ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจการดำเนินงานชัดเจน และยังไม่
มีการศึกษาปัญหาในการดำเนินงาน จึงไม่มีข้อมูลในการวางแผนเพื่อดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริม
สุขภาพ ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้จัดทำแผนเพื่อเสนอของงบประมาณในส่วนนี้ ดังนั้นโรงเรียน
ควรมีการศึกษาปัญหารายละเอียดต่าง ๆ และวางแผนในการดำเนินงาน การเสนอของงบประมาณ
และขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริม
สุขภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศักดิ์ชัย บรรณสาร (2535 : 187) ที่พบว่า ในการวางแผน
พัฒนาสุขภาพนักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่ามีปัญหาขาดงบประมาณในการวางแผนและ

ขาดงบประมาณในการจัดหาเวชภัณฑ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลวดี สุวรรณนิษฐ์ (2538 : 199) ที่พบว่า การบริการสุขภาพในโรงเรียนมีปัญหาด้านอุปกรณ์และเวชภัณฑ์ไม่เพียงพอ และขาดสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดห้องพยาบาล ปัญหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับด้านการขาดแคลนงบประมาณ และด้านการขาดแคลนบุคลากร

2.5 ด้านการให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคม โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ทั้งนี้เพราะว่า การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคมในโรงเรียนประถมศึกษา ยังไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเท่าที่ควร จึงทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุผลได้ เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน รวมทั้งระบบการบริหารและการประสานงานยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงทำให้การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านการให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเวศ สิทธิกุล (2540 : 87) ที่พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานกิจการนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ในด้านการจัดบริการแนะแนว ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปฏิบัติงานแนะแนว มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายสุดา สาสุนทรา (2541 : 70) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ประสานงานแนะแนว และครูผู้สอนมีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

แม้ว่าปัญหาด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคมจะอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรที่จบทางด้านแนะแนวและการบริการให้คำปรึกษาโดยตรง ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษา ไม่มีอำนาจในการคัดเลือกครูได้ตรงตามสาขาที่ต้องการ และในโรงเรียนประถมศึกษาไม่มีอัตรากำลังครูที่ทำหน้าที่แนะแนวได้โดยตรง ต้องอาศัยครูผู้สอนที่จบจากด้านอื่น ๆ มาทำหน้าที่แนะแนว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินดารัตน์ ศรีสุกกาญจน์ (2535 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวที่สำคัญที่สุด คือ การขาดครูแนะแนวโดยตรง ครูแนะแนวส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการแนะแนว ลักษณะการดำเนินงานจึงเป็นแบบต่างคนต่างทำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีรพล วงศ์นันดา (2535 : 162) ที่พบว่า ปัญหาการแนะแนว คือ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความถนัดด้านวิชาการแนะแนว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยูเพ็ญ ศรีพงษ์ (2537 : 156) ที่พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานแนะแนวของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่มีความถี่สูงสุด คือ ขาดบุคลากรที่จบการศึกษาด้านแนะแนวโดยตรง

2.6 ด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่าครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนไม่ให้ความสำคัญของวิชาสุขศึกษา ส่วนใหญ่จะเน้นวิชาหลักมากกว่า เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อนำไปสอบศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 141-146) ที่พบว่า ปัญหาด้านการให้สุขศึกษา คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญในการเรียนวิชาสุขศึกษา เพราะมีค่านิยมให้นักเรียนสนใจวิชาอื่นมากกว่า เพื่อเอาความรู้ศึกษาต่อในระดับสูง ปัจจุบันเนื้อหาวิชาสุขศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่แทรกอยู่ในกลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 4) ที่กล่าวว่า สุขศึกษาในโรงเรียนเป็นการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในหน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต หน่วยย่อยที่ 1 ตัวเรา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 141-146) ที่พบว่า ด้านการสอนสุขศึกษา ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ปกครองไม่ใส่ใจในเรื่องการปฏิบัติสุขนิสัยที่ดี เนื่องจากขาดความรู้และไม่ให้ความสำคัญในวิชาดังกล่าว การเรียนนอกสถานที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากขาดงบประมาณและไม่ได้รับการสนับสนุนจากต้นสังกัด

แม้ว่าปัญหาด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียนจะอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเข้มของปัญหามาก คือ งบประมาณเกี่ยวกับการให้สุขศึกษา ไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เห็นว่า การให้สุขศึกษา ไม่ใช่เรื่องสำคัญที่จะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการสามารถเข้าร่วมกับวิชาหรืองานอื่นก็ได้ จึงไม่จำเป็นต้องมีงบประมาณสำหรับด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ละเอียด วังศิริ (2534 : 115) ที่พบว่า การเรียนการสอนสุขภาพอนามัยในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาสำคัญ ได้แก่ เอกสารด้านสุขภาพอนามัยสำหรับครู และนักเรียนค้นคว้าไม่เพียงพอ ผู้ปกครองไม่ร่วมมือส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน สื่อการสอนไม่เพียงพอ การสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล วิธีนิเทศที่ได้รับและครูต้องการการนิเทศเรื่องเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัทญา บัญญัติ (2535 : 73) ที่พบว่า ปัญหาด้านการส่งเสริมสุขศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ยกเว้น ความไม่เพียงพอด้านงบประมาณเกี่ยวกับการจัดงานบริการอนามัยโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.7 ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษามีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมากในการ

ปฏิบัติงานโรงเรียนเน้นที่งานวิชาการเป็นหลัก ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการ บรรลุวัตถุประสงค์ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นงานที่มีความสำคัญ อันดับที่หก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 : 7) การดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ถูกกำหนดให้ปฏิบัติเป็นอันดับสุดท้าย จึงทำให้ยังมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อำนวย คงทอง (2540 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

แม้ว่าปัญหาด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน จะมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนขาดงบประมาณด้านบริการสาธารณสุขในท้องถิ่น และการบริการสาธารณสุขในท้องถิ่นไม่เพียงพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ บำเรอพงศ์ (2540 : 141-146) ที่พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนดำเนินการในรูปคณะกรรมการโรงเรียน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน ได้จัดกิจกรรมโดยเผยแพร่วิชาการโรงเรียนสู่ชุมชน ปัญหาสำคัญที่พบ คือ การปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณ และจำนวนบุคลากร ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนยังไม่มีความพร้อมในการให้บริการด้านสาธารณสุข เนื่องจากงบประมาณด้านที่โรงเรียนได้รับจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด ให้มาเป็นรายหัว ซึ่งในโรงเรียนเองก็ยังไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้เพียงพอ

2.8 ด้านโภชนาการและสุขภาพอาหาร โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัลยา บัญญัติ (2535 : 73) ที่พบว่า ด้านโภชนาการ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาด้านโภชนาการอยู่ในระดับปานกลาง เป็นส่วนมาก ยกเว้นงบประมาณสำหรับการดำเนินการด้านโภชนาการ และความไม่เพียงพอของบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง มีปัญหาค่อนข้างมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิรัตน์ ศรีเปารยะ (2540 : 58) ที่พบว่าการปฏิบัติงานบริการอนามัยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวม ด้านห้องหรือมุมพยาบาล ด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่อ และการสร้างภูมิคุ้มกันโรคติดต่อ ด้านการบริการดูแลสุขภาพนักเรียน และด้านการส่งเสริมโภชนาการ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ ยังไม่มีความเข้าใจในแนวการปฏิบัติที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นโครงการใหม่ การปฏิบัติงานเป็นการลองผิดลองถูกและศึกษาแนวทางดำเนินงานที่ถูกต้องไปในตัว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงคันุช มิควาพ (2544 : 85) ที่พบว่า บุคลากรโดยรวม ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูอนามัยโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง อีก 1 ด้าน ที่เหลือ คือ ด้านผลลัพธ์ อยู่ในระดับมาก การดำเนินงานด้านโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่แล้วจะมีปัญหาในด้านงบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ และการขาดแคลนบุคลากรที่จบด้านนี้โดยตรงและขาดบุคลากรสำหรับดำเนินงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลวดี สุวรรณนิตย์ (2538 : 175-185) ที่พบว่า การจัดหาอาหารกลางวัน มีปัญหาด้านงบประมาณ ไม่เพียงพอ และขาดบุคลากรในการดำเนินงาน โรงเรียนควรแก้ปัญหาด้านโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น เช่น ให้นักเรียนนำอาหารมาจากบ้านแล้วโรงเรียนจัดเพิ่มเติมให้ในส่วนที่ขาดแคลน และควรมีการสร้างผลผลิตด้านการเกษตร เพื่อเสริมอาหารกลางวัน เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เป็นต้น

2.9 ด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นวัตถุประสงค์สำหรับออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และนันทนาการไม่เพียงพอ และโรงเรียนขาดบุคลากรด้านการกีฬาโดยตรง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางคณัฐ มิกวาพ (2544 : 85-86) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้านปัจจัยนำเข้า คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจโครงการอย่างชัดเจนงบประมาณสนับสนุนโครงการมีน้อยเกินไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลวดี สุวรรณนิตย์ (2538 : 184) ที่พบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมกีฬาในโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาด้านอุปกรณ์การกีฬาไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณในการดำเนินการด้านต่าง ๆ การแก้ปัญหาส่วนใหญ่ คือการขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นและชุมชน ดังนั้นโรงเรียนควรแก้ปัญหาโดยการสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีการจัดกิจกรรมด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน เช่น การเข้าร่วมแข่งขันกีฬาภายในกลุ่มโรงเรียน การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การออกกำลังกายที่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลวดี สุวรรณนิตย์ (2538 : 179) ที่พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมกีฬา และมีการจัดการแข่งขันกีฬาร่วมกับกลุ่มโรงเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัลยา บัญญัติ (2535 : 71) ที่พบว่า การส่งเสริมนันทนาการภายในโรงเรียน โรงเรียนทุกขนาดส่วนมากมีร่มไม้ให้นั่งเล่นและมีสนามเด็กเล่น

2.10 ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน โดยรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นการขอความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการตรวจสุขภาพประจำปี มีความยุ่งยากล่าช้า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า โดยปกติแล้วครูเป็นผู้ให้ความรู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนทั้งในและนอกหลักสูตร และเป็นผู้ที่ได้ศึกษาหาความรู้และ

มีประสบการณ์มาก่อน ในการดูแลสุขภาพตนเองครูจึงเป็นผู้ที่น่าจะทำได้ดีเป็นแบบอย่าง และเป็นผู้นำในชุมชนในด้านการดูแลสุขภาพตนเอง การดูแลส่งเสริมสุขภาพบุคลากรจึงมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนการขอความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการตรวจสุขภาพประจำปี มีความยุ่งยาก ลำช้า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางนั้น เพราะว่า การตรวจสุขภาพประจำปีนั้น ต้องอาศัยหน่วยงานอื่นเป็นผู้ตรวจให้ และต้องเสนอเรื่องไปตามลำดับชั้นตอนจากระดับ โรงเรียน อำเภอ และจังหวัด ซึ่งทราบกันคืออยู่แล้วว่าระบบราชการมีความล่าช้าและหลายขั้นตอน อีกประการหนึ่งหน่วยงานที่ให้บริการตรวจสุขภาพนั้นมีภาระกิจจะต้องปฏิบัติมากอยู่แล้ว การให้บริการจะต้องให้กับคนทุกระดับและทุกหน่วยงานเช่นเดียวกัน โรงเรียนควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่ให้บริการแต่เนิ่น ๆ และจัดตารางให้สอดคล้องเหมาะสม เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการขอรับบริการ

3. เปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพที่มีต่อปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นโครงการร่วมระหว่างกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ (ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 5, 2543 : 49-50) ที่จะต้องร่วมมือกัน ในการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ การดำเนินงานจึงจะประสบความสำเร็จ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมโดยความเห็นชอบจากผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน บุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมคือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่อยู่ในระดับปฏิบัติและเป็นผู้รับนโยบายจากจังหวัดให้มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในโครงการ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้จัดอบรมชี้แจงมาตรฐานและการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้ที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ คือ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ จึงทำให้ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานตรงกัน จึงมีทัศนคติต่อปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีทัศนคติต่อปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านนโยบายของโรงเรียน และด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ทั้งนี้เพราะว่า ในการปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม ผู้รับนโยบายจากหน่วยเหนือ คือ ผู้บริหาร ส่วนผู้ปฏิบัติจริง คือ ครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบนั้น ๆ ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพก็เช่นกันครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ เป็นผู้ลงมือปฏิบัติจึงอาจมีความคิดว่านโยบายของโรงเรียนเป็นเรื่องของผู้บริหารที่จะต้องเป็นผู้กำหนด แม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะดำเนินงาน

ในโครงการเดียวกัน แต่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของโรงเรียนแตกต่างกัน นโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจะเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในทางปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าใจแนวคิดและหลักการจะกำหนดกรอบนโยบายของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนของตนเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จึงประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงคันทุช มิกวาท (2544 : 85-86) ที่พบว่า ผู้บริหาร และครูอนามัยโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อโครงการโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมมากกว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้ปกครองนักเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่า ในด้านบริบท เจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับ ผู้บริหารโรงเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับครูอนามัยโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ผู้บริหารและ ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีทัศนคติต่อปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาไม่มีอำนาจในการคัดเลือกครูได้ตรงตามทุก สาขาวิชาที่ต้องการและโรงเรียนประถมศึกษาไม่มีอัตราตำแหน่งครูแนะแนวโดยตรง ผู้ที่ทำ หน้าที่ครูแนะแนวส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้น การดำเนินงานแนะแนวให้คำปรึกษาและสนับสนุน ทางสังคม จึงมีลักษณะต่างคนต่างทำตามที่ตนเองเคยได้รับประสบการณ์เมื่อเป็นนักเรียน เช่นเดียวกับกับผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งไม่ได้จบทางด้านการแนะแนวจึงไม่มีความรู้ที่จะแนะนำครู เกี่ยวกับการแนะแนวได้ถูกต้อง การดำเนินการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคมจึงไม่เป็นไป ในทิศทางเดียวกัน ทำให้มีความเห็นต่อปัญหาแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินดารัตน์ ศรีสุภกาญจน์ (2535 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า บุคลากรที่มีความรู้ในการแนะแนวมีน้อย ขาดครูแนะแนวโดยตรง ครูแนะแนวส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการแนะแนว ลักษณะการดำเนินงานแบบต่างคนต่างทำ รวมทั้งผู้บริหารไม่มีความรู้ในงานแนะแนว การดำเนินงานส่วนใหญ่ ดำเนินการโดยครูประจำชั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของวีรพล วงศ์นันตา (2535 : 162) ที่พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับงานแนะแนว คือ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรผู้สอนวิชาชีพ ขาดบุคลากรที่มีความถนัดวิชาแนะแนว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนคติของ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ด้านที่ได้ดำเนินการน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรที่จบทางด้านการแนะแนวและบริการให้คำปรึกษาโดยตรง ดังนั้นหน่วยงานระดับบังคับบัญชา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาครูในโรงเรียนให้สามารถปฏิบัติงานแนะแนวการบริการให้คำปรึกษาได้ทุกคน

1.2 ผลการวิจัยปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมพบว่า ปัญหาที่การขาดแคลนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินงาน และปัญหาการขาดแคลนบุคลากรรับผิดชอบงานต่าง ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ดังนั้นหน่วยงานระดับบังคับบัญชา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสำรวจข้อมูลความขาดแคลนและความจำเป็นเพื่อวางแผนบริหารงานบุคลากรได้ตรงตามความต้องการจำเป็น สำหรับโรงเรียนควรมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลตามความต้องการและความจำเป็นเพื่อรายงานและเสนอของบประมาณ หรือ วัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ

1.3 ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพควรเป็นความร่วมมือสำหรับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และควรให้ชุมชนได้มีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่อยู่ต่างสังกัด เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาในการดำเนินงานและนำผลการวิจัยมาปรับใช้

2.2 ควรมีการวิจัยการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสูงสุด หรือได้รับรางวัลดีเด่น

2.3 ควรมีการวิจัยการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน เป็นต้น

2.4 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน